

SRПСКА АКАДЕМИЈА НАУКА
ИНСТИТУТ ЗА СРПСКИ ЈЕЗИК

НАШ ЈЕЗИК

НОВА СЕРИЈА

Књ. IX св. 1—2

БЕОГРАД 1958

САДРЖАЈ

	Страна
1. <i>А. Белић</i> : Поводом језичких испитивања и излагања нашег часописа	1
2. <i>М. Стевановић</i> : Реченице без развијених главних делова	5
3. <i>Берислав М. Николић</i> : Смиреност Андрићева казивања	24
4. <i>Б. Милановић</i> : О једном глаголском дублету	32
5. Уз чланак Б. Милановића „О једном глаголском дублету“	
I. <i>М. Ситанић</i>	43
II. <i>М. С. Московљевић</i>	44
6. <i>С. Майић</i> : О облику „Србља“	47
7. <i>В. М. Мићовић</i> : Неколико напомена о значењу речи <i>накрјай</i>	54
8. <i>д-р Михаило Павловић</i> : О једном преводу с француског	59
9. <i>Милош С. Московљевић</i> : Деведесетогодишњица проф. О. Брока	69
10. <i>Милија Ситанић</i> : О квантитету једног вокала презентске основе	73
11. <i>Грегур Берих</i> : Како је постала реч курџон	76
12. Језичке поуке	77
13. <i>Уреднички</i> : Јован Радуловић	80

УРЕЂУЈЕ ОДБОР

Секретар Уређивачког одбора — Берислав М. Николић

Научно дело

ИЗДАВАЧКА УСТАНОВА САН

БЕОГРАД
1958

Слог: „Научног дела“, Београд, Вука Караџића 5.
Штампа и повез Графичког предузећа „Академија“, Београд, Космајска 28.

ДЕВЕДЕСЕТОГОДИШЊИЦА ПРОФ. О. БРОКА

Статистика је показала да се за последњих сто година људски живот много продужио према ранијим историским периодима. Биолози и генетичари на свој начин објашњавају ту појаву, али је занимљиво да је баш међу славистима било и има много дуговеких. Да поменем само неке највеће. Прво је Вук живео 77 година, Добровски 76, Миклошић 78, Будмани 79, Собољевски 73, Лескин 76, Новаковић 73, Јагић 85, Љ. Стојановић 70, Меје 70, Решетар 80, Мусић 82, Бодуен де Куртене 84. Од живих да поменем проф. Белића са 81 и О. Брока са 90, који је у неку руку Метусалем у славистичком свету. Што је најважније, ови научници цео свој дуги живот испуњавали су и испуњавају интензивним и непрекидним радом на науци.

Проф. Олаф Брок (O. Broch) јесенас је навршио 90 година, јер се родио 1867. Деведесетогодишњица његова живота свечано је прослављена, поред осталог, и тиме што је поводом ње одржан међународни лингвистички конгрес у Ослу, да би се указала част једном од најистакнутијих лингвиста. Нека и ови редови буду посвећени проф. Броку, и као заслужном слависти, и као великом пријатељу нашега народа.

Проф. Брок је оснивач славистике у Норвешкој и досад најистакнутији славист норвешки, јер је највећи део свога научног и јавног рада посветио словенској дијалектологији и фонетици, словенској књижевности и култури. Своја истраживања и њихове резултате он је не само објављивао у студијама, већ као професор и као шеф славистичке катедре предавао на универзитету у Ослу, од 1900 до 1937. Од 1924 до 1946 био је генерални секретар Академије наука, са кога је положаја много допринео развоју славистике у Норвешкој и припремању млађих кадрова.

Он је нарочито проучавао говоре на границама два словенска језика, као малоруског и словачког, великоруског и белоруског, или једног словенског и једног несловенског, као руског и норвешког, белоруског и литавског. Први његов научни рад био је из те области „Zum Kleinrussischen in Ungarn (Dialekt von Ublja)“, објављен у Јагићеву Архиву XVII, 1895, чији је он био стални сарадник за све време док је часопис излазио, а последњи „Über einen weissrussischen Dialekt aus der Gegend südlich von Vilna“, објављен 1957 у листу „Zeitschrift für slavische Philologie“.

Проф. Брок је највише проучавао руске дијалекте, великоруске, украјинске и белоруске, али се једна од његових највећих дијалектолошких студија тиче нашега језика. Захваљујући нашем В. Јагићу, Беч је крајем прошлог и почетком овога века постао главни центар за славистику и тамошња Академија наука је преко своје Балканске комисије, под Јагићевим руковођењем, организовала и помагала дијалектолошка испитивања на Балкану. Тако је и О. Брок упућен 1899 у Србију да опише говоре Јужне Србије, тј. тадашњих округа нишког, пиротског и врањског, који су десет година пре тога били ослобођени од Турака. Резултат ових тромесечних испитивања била је његова опсежна студија „Die Dialekte des südlichsten Serbiens“ објављена 1903 као III књига Јужнословенских дијалекатских студија Балканске комисије. Као странац, без довољног познавања језика и суочен с многим тешкоћама у крају недавно ослобођеном од Турака, он за време којим је располагао, није могао довољно ући у дотле непознате карактеристичне језичке особине ових говора, са врло сложеном фонетиком и синтаксом, али је његова заслуга што је први упознао науку с њима и тиме показао да су ти говори нераздвојни део српско-хрватског језика, што је врло важно, јер је у то време било доста заступљено мишљење да су они бугарски, јер су ти крајеви имали да потпадну под неостварену Санстефанску Бугарску. Испитивања проф. Белића, учињена 2—3 године доцније и објављена 1905 под називом „Дијалекти Источне и Јужне Србије“, проширила су, допунила и где је требало исправила рад проф. Брока и дала коначну слику ових дијалеката. Али треба истаћи да је ова књига Брокова прво научно и опсежно испитивање ових дијалеката.

Проф. Брок није само проучавао словенске говоре, него је целог века радио на што бољем упознавању Норвежана са

Словенима, њиховом историјом и културом. У том циљу је написао „Руску граматику“ и „Уџбеник рускога језика“, који су изашли у више издања, преводио најбоље руске, пољске и чешке писце и написао многе чланке из културне и политичке историје словенских народа, међу њима и нашег. Он је нас задужио не само описом наших дијалеката, него и великом љубављу и пријатељством за наш народ и нашу земљу. Бративши се са свога дијалектолошког пута по Србији, он је држао предавања и писао чланке по новинама, са пуно симпатије за ову далеку и у Норвешкој мало познату земљу и за њен народ. Чак и после скоро педесет година, он је на једном састанку Норвешког лингвистичког друштва, из пажње према присутном претставнику те пријатељске земље са много тоpline говорио о својим доживљајима и искуствима у Србији и рекао да ће, ако му здравље допусти, штампати те своје успомене.

Са свога пута по Србији он је стално слао дописе најстаријим и највећим норвешким новинама „Aftenposten“, а по повратку одржао низ предавања. Па и после тога он се никад није престао интересовати судбином нашега народа, већ је будно пратио политичка збивања код нас, и писао о њима, као нпр. о догађајима у Старој Србији: 1903, о преврату 1903, о односима између Србије и Русије, о талијанско-словенским односима, о Анексији, о Крфској декларацији и др. Путујући у септембру 1917 са Солунског фронта у Русију, требало је први пут да се сретнем с проф. Броком у Ослу. Носио сам му писмо од проф. П. Поповића, али га, нажалост нисам затекао код куће, јер је још био на летовању у својој Новој Цркви. Па ипак ја сам се већ на првом свом кораку у Норвешкој такорећи упознао с њим, ако не физички, а оно с његовим пријатељством према нашем народу. Јер кад сам у возу од луке Бергена за Осло (тада Кристијанију), прелиставао и новине Aftenposten и покушавао да их разумем, наишао сам на чланак проф. Брока „Serber-Kroater-Slovenen“, у којем је с великим симпатијама говорио о борби Југословена за слободу и уједињење у једну државу, па је уз чклана дао и превод Крфске декларације, месец дана пре тога објављене на Крфу, сматрајући да је она као нека Magna carta будуће нове југословенске државе. Имајући при себи њен текст и упоређујући је с норвешким преводом, мало помало сам разумео цео чланак,

и то ми је био први час норвешког језика. Једва сам чекао да се видим с тим нашим великим пријатељем, али, као што поменух, он није био у Ослу, и требало је да прође безмало 30 година па да се лично видим и упознам с њим кад сам по службеној дужности дошао у Осло.

И поред дубоке старости, породичних недаћа и лабавог здравља, проф. Брок још ради на науци. Тако сад припрема за штампу дијалекатски материјал који је раније скупљао, али није стигао да га обради и објави. У штампи му је рад о литавским дијалектима... Желимо му још доста година и здравља, како би науку обогатио новим прилозима. За њу ће то бити корисно, а за њега задовољство, јер за људе који су целог свога живота радили на науци рад је не само навика него и велико задовољство.

Милош С. Московљевић